

Samenvatting en conclusies

De Diamantbuurt in het stadsdeel Amsterdam Oud Zuid is sinds oktober 2004 regelmatig in het nieuws geweest. Een echtpaar is noodgedwongen uit deze buurt verhuisd vanwege de door jongeren veroorzaakte overlast in de directe omgeving van hun woning. Mede naar aanleiding van dit incident is een bewonersenquête uitgevoerd naar overlast in de Diamantbuurt. De enquête brengt de door bewoners ervaren overlast in kaart en geeft inzicht in de kenmerken van de bewoners die wel en de bewoners die geen overlast ervaren. De onderzoeksvragen hebben verder betrekking op: de veroorzakers van de overlast, de mogelijk te treffen maatregelen tegen de overlast en de rol van de burgers hierbij. In dit hoofdstuk worden de conclusies van de enquête besproken.

Overlast

Bijna alle ondervraagde bewoners (97%) in de Diamantbuurt zijn van mening dat vervelende voorvallen en misdrijven als fietsendiefstal, vernielingen en rondhangen van jongeren in hun buurt voorkomen. Het meest genoemde voorval is groepen jongeren op straat, terwijl diefstal uit auto's wordt genoemd als meest voorkomend misdrijf. De mate waarin de bewoners van de Diamantbuurt van deze voorvallen en misdrijven daadwerkelijk overlast ervaren verschilt sterk.

De bewoners aan het Smaragdplein en in de omgeving hiervan blijken relatief vaak overlast te ervaren van voorvallen die zich op straat afspelen. Vooral geluidsoverlast (schreeuwende jongeren op straat en overige bronnen van lawaai op straat), samenscholing van jongeren en vernielingen door jongeren wordt er veel vaker als overlastgevend ervaren dan in het overige deel van de Diamantbuurt.

Opvallend is dat de bewoners die vaak overlast ervaren en die zelden overlast ervaren deels in dezelfde straten en huizenblokken woonachtig zijn. De bewoners die zelden overlast ervaren, constateren in vergelijkbare mate als de veel overlast ervarende bewoners dat in de Diamantbuurt vaak sprake is van vervelende voorvallen en misdrijven, maar zij ondervinden hiervan geen hinder. Nagegaan is of er tussen deze beide profielen ook andere verschillen bestaan dan de overlast die zij ervaren. De zelden overlastervarende bewoner is, in vergelijking met de vaak overlastervarende bewoner, ouder, lager opgeleid, vaker van niet-Nederlandse afkomst, heeft minder vaak betaald werk en is vaker gepensioneerd. Uit dit profiel wonen minder personen aan het Smaragdplein en in de omliggende straten. Daarentegen is in het profiel van de vaak overlastervarende bewoner sprake van meer hoger opgeleiden en juist minder allochtonen. De reden waarom de ene persoon wel en bij wijze van spreken de buurman geen overlast ervaart is op grond van een enquête moeilijk vast te stellen. Diepteinterviews kunnen hierin meer inzicht geven.

Veroorzakers

Ruim drie kwart (80%) van de ondervraagde bewoners ervaart wel eens overlast in de Diamantbuurt. Volgens een meerderheid (70%) van de bewoners wordt de overlast veroorzaakt door jongeren, terwijl eenzelfde percentage (70%) (ook) wel eens overlast heeft van anderen. De frequentie van de laatste vorm van overlast is echter veel lager. De overlastgevendste gedragingen die het meest worden genoemd, spelen zich vooral af op straat.

Ruziemakende, schreeuwende jongeren of andere personen op straat, lawaai op straat en samenscholingen van jongeren op straat zijn de voorvallen, waarvan de meeste respondenten hinder ondervinden. Het meest frequent ondervindt men hinder van samenscholing van jongeren op straat en ruziemakende, schreeuwende jongeren. Een kwart (26%) van de bewoners woonachtig aan het Smaragdplein en in de omgeving hiervan ervaart vaak tot altijd overlast van samenscholende jongeren. Volgens de

politie-monitor 2004 is dit percentage voor Nederland 13% en voor Amsterdam als geheel 18% (B&A Groep/Intomart 2004). Tevens blijkt dat een hoger percentage ondervraagde bewoners in de Diamantbuurt, met name de bewoners op en rondom het Smaragdplein, vaak tot altijd hinder ondervinden van jongeren dan de ondervraagde bewoners in Rotterdam (Gemeente Rotterdam 2005). Het ondervinden van hinder door anderen, waaronder burens, is in beide delen van de buurt nagenoeg gelijk.

Voor de zelden overlastervarende bewoner zijn de enkele keren dat zij overlast ervaren jongeren de voornaamste boosdoeners. De vaak overlastervarende bewoner ondervindt van nagenoeg alle potentiële overlastsituaties hinder. Het lijkt er op dat deze bewoners gevoeliger zijn voor allerlei vormen van overlast, mogelijk veroorzaakt door eerdere ervaringen of gevoelens van onmacht omdat zij niet of onvoldoende in staat zijn de overlastsituatie te veranderen. Diepte-interviews kunnen meer inzicht in waarom zij zo gevoelig zijn voor overlast en waardoor deze kan worden verminderd.

Tijdstippen overlast

De overlast veroorzaakt door jongeren en/of anderen vindt met name plaats in de avonduren. Tussen 21.00 en 24.00 uur wordt de meeste overlast ervaren, maar ook tussen 17.00 uur en 21.00 uur en in de nachtelijk uren ondervindt een kwart van de bewoners overlast. Dat geldt voor zowel de bewoners wonend aan het Smaragdplein en in de omliggende straten als de bewoners wonend in het overig deel van de Diamantbuurt.

Melden overlast

Een kwart van de respondenten geeft aan de overlast te melden. Respondenten wonend aan het Smaragdplein en in de omgeving hiervan doen dit vaker dan de respondenten die in het overige deel van de Diamantbuurt wonen. Er wordt met name bij de politie gemeld. De belangrijkste reden om wel of niet te melden, is de ernst van de overlast. Evenals bij het ervaren van overlast, wordt de ernst van de overlast verschillend door bewoners geïnterpreteerd.

De vaak overlastervarende bewoner meldt het meest: bijna de helft meldt de overlast. Deze bewoner geeft tevens aan dat een reden om de overlast niet te melden is, dat dit toch geen zin zou hebben. Overigens staan in de politieregistratie slechts 19 meldingen geregistreerd die direct verband houden met jongerenoverlast. De oorzaak hiervan kan zijn dat de meldingen onder een andere incidentcategorie zijn weggeschreven. Een deel van de meldingen kan terecht zijn gekomen onder de categorie vernielingen. Van belang is dat meldingen in de toekomst herkenbaar worden geregistreerd. Zo wordt een beeld verkregen van het aantal personen dat overlast meldt, het tijdstip waarop wordt gemeld en de reden van melden, waardoor de aanpak ervan beter kan plaatsvinden.

Maatregelen

Als belangrijkste maatregel om de huidige overlast op korte termijn tegen te gaan noemt een kwart (25%) van alle ondervraagden het inzetten van politietoezicht, terwijl eveneens een kwart (25%) het aanbieden van meer voorzieningen voor jongeren noemt. Voor de lange termijn vinden de bewoners repressieve maatregelen minder geschikt om de problemen in de Conclusies 31 wijk structureel op te lossen. Sociale maatregelen hebben dan de voorkeur. Bewoners denken daarbij voornamelijk aan: het genereren van werk voor jongeren, het beter begeleiden van jongeren en het creëren van meer voorzieningen voor jongeren. Wel blijven repressieve maatregelen als het inzetten van (vast of mobiel) cameratoezicht en politietoezicht ook voor de lange termijn alternatieven volgens de bewoners, zij het in geringere mate dan de sociale maatregelen.

Overigens noemt de vaak overlastervarende bewoner in vergelijking met de andere twee profielen vaker repressieve maatregelen als goede maatregelen om de overlast in de Diamantbuurt tegen te gaan. Kennelijk hebben zij door de aanhoudend ervaren overlast minder vertrouwen in de mogelijkheden van een sociale aanpak om overlast te verminderen. Deze bewoners willen allereerst van de overlast af, voordat aanvullende sociale maatregelen kunnen worden genomen.

Over het inzetten van cameratoezicht zijn de meningen van de ondervraagde bewoners op en rondom het Smaragdplein als in het overige gebied sterk verdeeld. Een minderheid (40%) van alle respondenten vindt dit een (zeer) goede maatregel om de overlast in de Diamantbuurt tegen te gaan. Bijna de helft is echter van mening dat dit een (zeer) slechte maatregel is. Bewoners die dit een slechte maatregel vinden zijn met name te vinden onder de zelden overlastervarende bewoner en minder onder de vaak overlastervarende bewoner.

Overigens mist een derde (36%) voorzieningen in de openbare ruimte in de buurt. Met name een buurthuis waarin meer activiteiten worden aangeboden en een jeugdthunk of hangplek voor jongeren. Ook speelplekken voor de jeugd zijn voorzieningen die volgens de ondervraagde bewoners in hun buurt ontbreken.

Rol overheid en burger

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van de overlast in de Diamantbuurt leggen de bewoners met name bij de politie (35%), de ouders of familie (32%) van de overlastgevend en het stadsdeel (31%). De verantwoordelijkheid wordt minder vaak gelegd bij de buurtbewoners (10%).

Opvallend is dat de helft (51%) van de bewoners vindt dat zij een rol kunnen spelen bij de aanpak van de overlast. Daarnaast twijfelt een deel van de bewoners nog over hun rol. Zij zeggen niet volmondig ja, maar evenmin bij voorbaat nee. De rol van de bewoners dient voornamelijk te liggen in een toezichthoudende functie, het organiseren van sociale controle en/of de begeleiding van jongeren. Zelf ingrijpen of het aanspreken van de jongeren zien de meeste buurtbewoners nadrukkelijk niet als hun taak. Overigens geeft een beperkt deel van de bewoners aan dat sociale controle en sociaal toezicht juist niet hun taak is.

Hoewel de bewoners de verantwoordelijkheid voor de aanpak van de overlast in eerste plaats niet bij zichzelf neerleggen, is de meerderheid wel bereid zelf een rol te spelen in het tegengaan van overlast. Twee vijfde van de ondervraagde bewoners wil zelf een bijdrage leveren. De bereidheid is het grootst onder de vaak overlastervarende bewoner. Door hun ervaringen zijn deze bewoners waarschijnlijk gemotiveerder dan de bewoners die zelden overlast ervaren.

Ten slotte

Ondanks de grote ervaren overlast in hun buurt voelt de gemiddelde bewoner in de Diamantbuurt zich verhoudingsgewijs redelijk veilig. Ruim een kwart (28%) van de bewoners voelt zich in het algemeen wel eens onveilig, terwijl ruim een vijfde (22%) zich in de eigen buurt wel eens onveilig voelt. Uit de politiemonitor 2004 blijkt dat 27% van de Nederlanders zich wel eens onveilig voelt, terwijl dit percentage voor de inwoners van Amsterdam zelfs 35% is (B&A Groep/Intomart 2004). Blijkbaar heeft de (ervaren) overlast minder invloed op de onveiligheidsbeleving van de bewoners in de Diamantbuurt dan mocht worden verwacht.

Zowel het hinder ondervinden van jongeren als van overige omwonenden scoort in de Diamantbuurt hoger dan gemiddeld in Amsterdam. De overlast van jongeren doet zich vooral voor op het Smaragdplein en in de omliggende straten. Om de overlast structureel

aan te pakken spreken de bewoners een voorkeur uit voor sociale maatregelen en toezichtmaatregelen boven repressieve maatregelen. De bewoners denken bij sociale maatregelen vooral aan het vinden van werk voor jongeren, een betere begeleiding voor jongeren en meer voorzieningen voor deze groep. Bij toezicht gaat het vooral om meer politietoezicht en het inzetten van (vast of mobiel) cameratoezicht.

Een groot deel van de bewoners is zelf bereid een bijdrage te leveren aan het tegengaan van de overlast. Door middel van diepte-interviews en daaropvolgende buurtbijeenkomsten kan worden vastgesteld op welke wijze de bewoners zelf willen bijdragen aan de leefbaarheid en veiligheid in hun buurt.

INTRAVAL – Diamant in profiel